

Diversi Tractatvs

Coloniae Agrippinae, 1629

Disputatio XVIII. Qui sint homines isti, qui à dæmonibus obseßi dicuntur;
sive dæmoniaci, aut energumeni, id est intus vexati?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61359)

dæmonem per harmoniam citharæ: forte dæmon ingratum habuit hospitium eius obsessi; cuius humores sedati sunt per concertum musicum: & idè spontè recessit.

ADNOTATIO.

Absolutis his, quæ spectant ad potestatem mirificam quæ Christus Ecclesie suæ dereliquit ad dæmones abigendos: superest, ut in secundo membro tradamus praxim seruandam ab exorcistis in usu huius potestatis. Nec tamen obliuiscemur methodi scholasticæ admiscentes aliquot quæstiones: ut sciant exorcistæ rationem reddere eorum, quæ ab ipsis geruntur.

Ea malorum colluuiæ, quam superius disputat. 10. & 11. diximus hominibus posse inferri, continentur, ac ferè epiloganur in quatuor generibus malorum: circa quæ præcipuè propulsanda exorcistarum labor, ac cura insumitur. Primum & omnium terribilissimè est obsessio, quæ fit à dæmonibus inhabitantibus humana corpora; & multis, ac varijs malis afficientibus miseros arreptitios. Secundum, persecutio illata, non à dæmone obsidente, sed forinsecus existente, & homines affligente. Tertium, infestatio domorum, ac aliorum locorum terroribus, apparitionibus terribilibus, & similibus: quæ efficiunt aliquam habitationem, sine loca inhabitabilia, ac tremenda. Quartum. Clades, aut damna illata à dæmonibus in fortunæ bonis, non per

se ipsos immediatè, sed per res aliquas sensibiles: puta per animalia fera, per turbines, grandines, ventos vehementes, depopulantes segetes, aut arbutta, diruètes domos, &c. Erga hæc malorum genera propulsanda per adiurationem præcipuè insudant exorcistæ. Quare de his speciatim dicendum est, & primò de obsessis sit

DISPUTATIO XVIII.

Qui sint homines isti, qui à dæmonibus obsessi dicuntur, siue demoniaci, aut energumeni, id est intus vexati

ET viderur, non reperiri tales homines, in quorum corpora dæmon intrauerit. Primò ex Glossa circa illud Habacuc secundo: *Dominus in templo sancto suo*, dicente dæmones simulacris exterius præsidere possunt: non autem interius adesse: ergo multo minus poterunt intrare corpora humana.

Secundò. Anima rationalis est tota in toto corpore, & in qualibet corporis parte: ergo in nulla potest inhabitare dæmonium: tum, quia duo spiritus creati nequeant esse in eodem loco, sicut neque duo corpora: tum etiam, quia esset confusio operationum à diuersis illis emanantium, quæ nullatenus est admittenda.

Tertio. Non ob aliud dæmones dicuntur esse intra corpora hominum, nisi quia ibidem operantur: v. g. cruciando, torquendo, &c. sed ex hoc non inferitur esse intra hominum corpora

corpora: ergo re vera non sunt. *Ma-*
ior videtur nota ex doctrina Tho-
mistarum i. p. q. 5. dicentium, Angelos
in eo loco esse ubi operantur: & ubi
non operantur, non esse. *Minor autem*
prob. alias propter eandem rationem
Angeli Custodes essent intra eos,
quos custodiunt, & dæmones intra
eos, in quorum visceribus morbos
generant: ac denique inhabitarent
omnes, circa quos quoquo modo
operantur: imo etiã intra eos, quos
tentant quia circa omnes istos ope-
rantur, & ibi sunt ubi operantur.

Quarto. Dæmones non sunt intra
animam, neque esse possunt: quam-
uis intra animam operentur: sua-
dendo scilicet, & indirectè mouen-
do eius potentias: ergo neque pos-
sunt esse, neque sunt intra corpora:
quamuis intra ea operentur. *Confir-*
matur. Dæmones non possunt illabi
animum hominum: hoc enim pro-
prium Dei est: ergo neque eorum
corporibus.

Vltimo. Animæ defunctorum se-
paratæ nequeunt corpora viuentium
intrare, aut vexare: nusquam enim
legimus sic accidisse: ergo neque dæ-
mones possunt corpora viuentium
intrare, aut vexare. *Probat. conseq.* ex
rationis paritate: etenim tam ani-
mæ, quam dæmones, spiritus sunt,
& pari modo operandi, & essendi in
loco gaudent.

In oppositum faciunt sacræ Scri-
pturæ testimonia asseuerantia dæ-
mones malè torquere homines, eo-
rum corpora subintrare, & iam in-

gressos à Christo Domino, & eius
Apostolis eiectos fuisse: & ipsis cla-
mantibus, & testificantibus, vim sibi
inferri: eo quod à proprijs habitacu-
lis pellerentur, *Matt. 17.* Hoc genus
(inquit) *dæmoniorum non eiecitur, nisi*
oratione, & ieiunio. *Matth. & Luc. 8.* ac
Mar. 5. narratur illa insignis eiectio
legionis dæmoniorum, quæ vnum
hominem possederat, & *Matth. 12.*
Marc. 1. *Lucæ 4.* & alias in Euange-
lio sæpe narrantur mirabilia à Iesu
facta circa eiectionem dæmonum
ab hominum corporibus. Potestas
itidem collata Apostolis ad eos eij-
ciendos, & eiectio subsequuta *Marc.*
vltimo, Luc. 10. Actorum 16. id ipsum o-
stendit: accedente experientia, qua
mediante, sæpe videmus homines à
dæmonibus vexari, atque eisdem
virtute Christi ab exorcistis liberari,
ac eijci. Quæ omnia attestantur ma-
lignos spiritus sæpe homines vexa-
re, ac eorum ingredi corpora: quod
negare non potest quis, nisi suis pro-
prijs sensibus non adhibeat fidem;
& historiam præteritorum tempo-
rum id narrantem neget; ac sacra te-
stimonia citata in dubium reuocet.

Pro decisione *dico primo.* Hæresis
aperta est negare homines sæpe ve-
xatos esse à dæmonibus, ac in suis
corporibus quamplurimos subijisse
à malignis istis spiritibus cruciatus.
Hoc assertum est contra quosdam,
qui energumenos putauerunt non
à dæmonibus vexari, sed ab influen-
ti virtute aëtherum. Hos aurores in-
sinuat *Diuus Hieron. super caput*

Matt. 17.
Matt. &
Luca 8.
Marc. 5.
Matt. 12.
Marc. 1.
Luca 4.

Marc. vlt.
Luc. 10.
Actor. 16.

4

Hieron.

Q 3 *quærentia*

Lemnius. quartum, *Matth.* In eodem fere errore versabatur *Leuinus Lemnius lib. 2. de occultis naturæ cap. 2.* existimans hos energumenos, quos nos dicimus à dæmonibus vexari, nequaquam hæc à dæmonibus pati; sed quibusdam, nescio quibus, naturalibus morbis laborare.

Nostra tamen assertio probatur argumento facto in oppositum, & testimonijs in eo relatis. Deinde ratione: nam isti energumeni loquuntur linguis peregrinis; quas nec audierunt nec didicerunt: futura annuntiant: absentia, ac si viderent, asseuerant: sed hæc admiranda opera, impossibile est ab astris, siue à morbis provenire: ergo delirium est ea tribuere astris, aut morbis. *Maior experientia innotescit. Minor autem prob.* quia operationes commemoratæ nequeunt fieri nisi ab operante per intellectum media cognitione: & deniq; ab agente libero. Astra autem, aut morbosæ qualitates, intellectus, & voluntatis sunt expertia: ergo illæ operationes non possunt, neque debent tribui astris, aut hominibus illis morbosis affectis qualitibus.

Ulterius probatur esse adscribendas dæmonibus, ut præcipuis effectõribus: nam ut modo probabam hæc operationes sunt ab agente libero operante per intellectum, & voluntatem, non ab ipsis energumenis aut arreptitijs: quia excedunt vires eorum, & facultates: siue enim consideres eos, ut affectos quibusvis morbis, siue integra sanitate; non

est intelligere eos posse considerate loqui varijs linguis, quas non didicerunt, aut annuntiare futura, aut absentia: quæ alias non nouerunt. Non sunt etiam adscribendæ Deo, ut causæ particulari, neque bonis Angelis; videmus enim sæpe blasphemare Deum, aut ei maledicere: quæ non esse à Deo effectore, aut Angelis, nullus dubitare potest. Superest ergo à sufficienti diuisione agentium per intellectum; ut fiant à malignis spiritibus, quos dæmones appellamus.

Dico secundo. Vel hæresis est, vel temeritas ingens, aut errori proximum asserere has molestias, vel vexationes à dæmonibus per se ipsos immediate illatas dæmoniacis, nunquam fieri à dæmonibus intra corpora dæmoniacorum existentibus. Hoc assertum est contra quosdam, qui tacito nomine referuntur ab *Abulensi super Matth.* Sed nostra positio probatur ex testimonijs allatis in argumento facto in oppositum. ex quibus aperte colligitur sæpe intra ipsos dæmoniacos dæmonia existere, ipsosq; subintrasse.

Respondent præfati autores, propterea dici subintrasse, aut intrare: quia supra ipsos quandam accipiunt vexandi potestatem; & propterea dici eijci; quia ab eis isthæc aufertur potestas. Et adiuuatur illi autores, quia Theologi communiter affirmant Angelorum motum localem, & existentiam in loco, esse alterius rationis, quæ isthæc in rebus corporalibus. adeo

adeo diuersa, vt vix isti motus comparabiles sint, aut proportionales, ac proinde æquiuoce dici de vtrisque; ergo non est dissonum rationi ingressum dæmoniorum in corpora, aut egressum ab eis significari per acceptionem, aut ablationem vexandi corpora.

Certe vix exculari queunt isti ab hæresi; cum aperte dicat sacra Scriptura dæmones corpora intrasse, & exiisse, ac eiectos esse: quæ non possunt, nec debent explicari, nisi afferendo re vera intus extitisse, & inde fuisse pullos. Si enim dæmones non intrarent corpora, quorsum illæ voces Christi Domini, Marci 5. *Exi spiritus immunde ab homine isto?* Quorsum petitio dæmonum dicentium: *Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus?* Et illud: *Excuntes spiritus immundi intrauerunt in porcos.* Accedit interpretatio Sanctorum circa hæc loca vnanimi consensu asserentium, vere extitisse dæmonia intra hominum corpora.

Deinde nostra *assertio probatur ratione* in hunc modum. Dæmones obfidentes homines sæpe per os eorum loquuntur mira, vt superius probabam. At loquutio hæc (quidquid sit de alijs operationibus) non potest à dæmone fieri, nisi existat intra corpus dæmoniaci: ergo necesse est fateri malignos spiritus sæpe corpora hominum intrare, & intrinsicè existere. *Minor Probat.* Potissimum instrumentum, seu organum ad voces formandas, pulmo

est, existens in medio thoracè pectoris: ergo vt illum dæmon moueat immediate, & per se ipsum: in illo debet existere, ac proinde dæmon loquens per energumenum intra corpus debet consistere, vt formet voces per os eius. Vim huius rationis inferius ostendam.

Dico tertio. Vt aliquis dicatur arreptitius, seu dæmoniacus non sat est dæmonem esse in eo tanquam in loco, sed vltèrius necesse est eum immediate vexare per se ipsum, cum quodam modo subactionis manendo in ipso quasi in proprio habitaculo. Hæc *assertio* communis esse debet tam in opinione Thomistarum asserentium, Angelos esse in loco per suam operationem, & non esse vbi non operantur: quam in schola Scotistarum asserente esse in loco per suam substantiam, & sæpe esse in locis vbi nil operantur. *Assertum nostrum dum explicatur, probatur.* Et prima pars inde patet: quia dæmones quando sagas, aut maleficos per aera portant, quando ipsis committentur, sunt in eis, vt in loco: & tamen sagæ siue lamix non dicuntur arreptitix, aut dæmoniacæ.

Similiter iuxta mentem Scoti sæpe dæmones latitant in hominibus, nil operantes: qui non ob id dæmoniaci dicuntur. Igitur necesse est dæmonem esse in homine, vt dicatur dæmoniacus; sed hoc non sat est, requiritur ergo *Secunda conditio*, dæmonem scilicet vexare hominem immediate per se ipsum, nã si vexet

mediate:

Marci. 5.

mediate: vexatio hæc non facit arreptitium: v.g. quando dæmon apparet homini in corpore assumpto aereo, aut per spectrum loquitur, vel morbos generat mediantibus cibis venenosis, non ob id, sic vexatus dicitur arreptitius, aut dæmoniacus: alias omnes maleficiati, imo & multi Sancti dicerentur arreptitij: quia à dæmonibus tales molestias perpeffi sunt.

Sed neque hæc duæ conditiones sufficiunt: vt aliquis dæmoniacus dicatur: nam dæmon multa mala intulit Sancto Iob, non solum in bonis externis, verum & in proprio corpore: multas plagas pertulit sanctus Antonius; multas & alij Sancti: quos fuisse dæmoniacos non est dicendum: quia vltterius requiritur in sic vexatos, accepisse potestatem vexandi, & manendi quasi in proprio domicilio: & sic manentes miseris hominibus quamplurima, & ingentia mala inferunt: quandoque eos enecant, vel vt sibi mortem consciscant, aut inferre sibi intentent, impellunt. Huc spectat quod D. Marcus narrat, cap. 9. de quodam à dæ-

Mar. 9.

mone in ignem, & aquam sæpe præcipitato, terræ alliso, fœde spumante, dentibus stridente, & arescente: quandoque sensibus priuant, vt videre licet in dæmoniaco Luc. 11. quæ dæmon effecerat mutum, & surdum, quandoque formam ipsam humanam destruunt, vt fecerunt mulieri Luc. 13. quæ decem & octo annis ita inclinata incessit; vt sursum respice-

Luc. 11.

Luc. 13.

re prorsus non valeret; quandoque vero imaginationem hominum corrumpunt: & sic miseris quasi in rabiem ferinam vertunt.

Huiusmodi erant illi dæmoniaci, quos referunt Euangelistæ moratos fuisse in sepulchris, & in furorem versos, modo se ipsos dilaniasse, modo in prætereuntes insilisse. Hæc sunt, & multa alia mala, quæ dæmones corporibus, obsessorum inferunt, aut procurant. Sed plura & maiora sunt, quæ patiuntur obsessi à dæmonibus intus existentibus. Dicitos nempe corporis morbos, ac corporis cruciatus vehementissimos: fortassis per viscerum, aut aliorum internorum membrorum contractionem plus nimio, aut distractionem plus solito; maximè in cor hæc exercent. Vnde dolores, ac anxietates ingentes miseris dæmoniacis promanare experientia teste cognouimus. Hanc autem contractionem membrorum, aut dilatationem maximos adferre cruciatus, vel fœminæ solæ parturientes probant.

Ad Argumenta pro parte negatiua respondetur. Ad primum, illa verba Glossæ intelligenda esse contra idolatras quosdam, fortasse discipulos Hermetis Trimegisti, existimantes ex dæmone, & simulachro fieri vnū sicut corpus ex materia, & forma. Et hoc pacto non dicuntur dæmones intus esse in simulachris. Non autem Glossa negaret posse dæmonem ingredi simulachra intus operandum, sicut & in humana corpora. Ad secundum

cundum respondetur. Si anima rationalis, & dæmones essent in corpore vno tanquam in loco: argumentum haberet plusculum difficultatis, de qua statim. Sed non ita res se habet: nam anima non est in corpore, sicut in loco; sed sicut forma in materia. Dæmon autem est in corpore sicut in loco: & ideo operationes vtriusque diuersæ rationis sunt. Quapropter sine confusione operationum vterque potest esse in eadem corporis parte: anima vt forma, dæmon vt locatum in loco. Anima poterit vegetare partes, ac nutrire, dæmon eas simul mouere localiter: at vero si dæmon moueat manum sursum; anima non potest mouere deorsum: quia vtraque motio localis est, & exercebitur à fortiori motore.

Ad tertium respond. Dæmones esse in corpore, & esse intra corpus, non se habere conuertibiliter: nam plus requiritur ad esse intra corpus, quam ad esse in corpore. Ad hoc enim sat est operari circa corpus: sicut est injicere arreptitios in ignem, aquam, & huiusmodi. At vero vt dæmones dicantur esse intra corpora: necesse est quod sint, id est, operentur intra terminos quantitatis corporum, hoc est, intra superficies intrinsecè circumdantes corpora: quare ad argumentum negatur maior. Ex hac solutione colliges arreptitios à duplici dæmonum genere molestias pati: ab intus existentibus, & ab alijs extra assistentibus.

Ad quartum, & eius confirm. respon-

detur, dæmonem vere posse esse intra corpus: non vero intra animam: quia esse intra aliquid est esse intra terminos eius: corpus autem habet duplices terminos, scilicet terminos essentia, & terminos quantitatis. Termini essentia corporis, sunt ea, quæ claudunt essentiam corporis: quapropter quidquid non est materia, aut forma, aut virtus dans esse corpori, dicitur esse extra terminos essentialis corporis. Vnde dæmon non est, neque dicitur esse intra essentiam corporis: quia neque est materia, neque forma corporis, neque virtus dans ei esse. Terminus quantitatis corporis est ipsa superficies intrinsecè claudens corpus: & intra terminos illius verè, ac realiter potest esse dæmon: quia ibi reperiuntur multæ concauitates: quinimo etiam si nulla esset, posset ibi inhabitare dæmon: quia nullam habet quantitatem, quæ posset illi esse impedimentum. Anima autem, & quæcunque substantia spiritualis non habet, nisi terminos essentia: quia expers est omnis quantitatis.

Vnde colligitur dæmonem non posse esse intra illam: quia nec est pars eius, nec virtus dans illi esse. Solus autem Deus dicitur esse intra animam: quia effector est intrinsecè operationis essentia. Etenim ipse dedit esse, quod receptum est in essentia rei, ac ipse illud conseruat, & non potuit hoc esse dari, aut conseruari, nisi à solo Deo: ergo nulla

R creatura

creatura poterit esse intra terminos essentiae cuiusvis rei spiritualis, sed solus Deus. Possunt autem substantiae spirituales habere aliquas operationes circa alios spiritus: purgando, illuminando, & huiusmodi. An vero ob eam operationem dicatur vnum spiritum esse in alio, circa quem operatur, modo non disputo: satis nobis sit probasse daemones non posse esse intra animam, neque intra alias substantias spirituales, quamvis circa illas operentur: quare negatur daemones intra animam operari, & consequenter non esse intra animam. *Ad confirm. respond.* illabi intra aliquid est, esse intra terminos eius. Cum ergo daemones non possint esse intra terminos animae, possint autem esse intra terminos corporis: possunt corporibus illabi non animabus.

In ultimo argumento tangitur quaedam dubitatiuncula digna scitu: *an aliquando anima defunctorum intrent corpora viventium, ut eos vexent?* Et aduertendum, nos nequaquam in praesentiarum disputare, an animae defunctorum intrent aliorum corpora, ut ea informet? pro certo enim habemus partem negatiuam: sed dumtaxat dubitatur, an sicut daemones intrant corpora hominum, quibus vniuntur, non ut formae, sed ut motores: ita animae separatae efficiant?

Et videtur vera pars affirmatiua. *Primo*, quia ad id habent potestatem mediante virtute motiua, qua se

mouent de loco in locum, & quae corpora mouent: ergo aliquando id efficiunt: frustra enim est potentia, quae non reducitur ad actum. *Secundo*: Quia saepe videmus arreptitios dicere se esse animas horum, vel illorum hominum, & facere operationes, quas defuncti solebant agere, & non alij: v.g. canere, aut psallere, eadem dexteritate, & vocum modulatione, qua defuncti, quorum animas se esse dicunt, vti solebant. *Tertio*, Ijdem arreptitij reuelant multa secreta, quae soli homines, quorum animas se esse profitentur, poterant nosse: v.g. opera, quae in abscondito egeret. Signum ergo est veras esse animas illorum defunctorum, quorum animas se esse dicunt. *Quarto*. Multa vtilia, & sancta mouent esse facienda, suffragia, petunt, ut ab his vel illis pœnis liberentur: restitutionem ablatorum suadent. Hæc autem non sunt à daemonibus, qui suggestores malorum sunt, & nostram perniciem moluntur, & dissuadere virtutum officia procurant; ergo animabus defunctorum, quae intra corpora arreptitiorum commorantur adscribenda sunt huiusmodi monita.

Pro decisione *dico primo*. De facto isti spiritus, qui commorantur in arreptitijs, & se esse animas defunctorum affirmant, daemones sunt, non animae defunctorum hominum. *Probat*ur. Quia dicunt: & faciunt: isti spiritus ea, quae animae separatae non valent

9
An anima
defunctorum
intret
corpora
viventium,
ut eos vexent?

10

valent dicere, aut efficere. Dicunt quidem multa occulta, quæ nullus hominum nouit: differunt de rebus altissimis, quæ ignorauit persona defuncti, cuius se mentiuntur esse animam; ergo neque ipsæ animæ noxunt, maxime, quia istæ animæ dicuntur esse de his, quæ inferno deputatæ sunt, aut Purgatorio: quæ nil aliud sciunt, nisi quæ in vita mortali didicerant. Faciunt etiam quæ anima separata non valet efficere: nam arreptitij isti sunt fortiores aliis, catenas rumpunt; compedes frangunt. At hæc non posset anima humana facere: eo quod, ut dicitur infra, anima minoris vigoris est à corpore separata, quam vnita eidem: ergo hæc miranda opera non sunt attribuenda animabus, sed dæmonibus, & vere ita est.

Secundo Isti spiritus mouent localiter corpora, quæ intrant, etiam inuitis animabus, quæ viuificant illa: etenim formant verba, quæ volunt, etiam noscentibus arreptitiis, & mouent quo volunt: ergo dæmones sunt, non animæ. *Probat consequ.* quia animæ æqualis potestatis sunt, sicut æquales secundum speciem: sed æquale non agit in æquale: maxime, quia anima in corpore manens est in suo esse naturali; illa vero, quæ vnitur corpori, ut motor, est extra suum naturale esse: ergo quamuis ambæ essent æquales secundum speciem, potentior esset illa, quæ corpori vnita est: ac proinde à separata non posset cogi: imo quam-

uis anima ingrediens esset secundum se fortior, imbecillior tamen vnita, præualebit propter vigorem acceptum à modo essendi naturali.

Tertio. Esto posset præualere anima intrans corpus alterius: neuiquam credendum est, eam hominem viuentem vexare; maxime si esset pater, aut mater arreptitiorum: quos se esse frequentius mentiuntur. Patet, quia naturalem commiserationem erga parentes, & cognatos non perdunt etiam animæ damnatæ: ut patet *Lucæ 16.* de diuite epulone, qui cupiebat suos fratres liberari à tormentorum locis; ergo non est credendum eas, corpora suorum propinquorum intrare, ut vexent. Item, quia ægre ferunt ab illis corporibus expelli: sunt ergo dæmones, non animæ defunctorum, ut potè, quæ potius cuperent cito exire à corporibus sibi charissimorum, ut cessarent torqueri; ac vexaricarum assistentia intra corpora.

Circa primum in oppositum non est modo disputandum, an animæ separata se moueant, & an moueant alia corpora localiter: de quo inferius. Sed illo admissio, resp. non inde probari intrate corpora viuentia inuita anima, qua corpus viuens informatur, ut declarauimus in secunda probatione nostri asserti. Item non probatur intrare, ut vexet, sicut declaratur in tertia probatione eiusdem asserti. *Ad secundum facilius est solutio.* Etenim dæmones nouerunt

R. 2.

bene

bene, imitari operationes hominum quascunque & sic conantur persuadere se esse animas defunctorum, qui eas operationes exercebant. *Ad tertium similiter respondetur*, dæmonia sua peruicacitate, ac discursibus hominum actibus interesse eis ignorantibus, ac nihil tale cogitantibus: unde non mirum secreta defunctorum pandere possint. *Ad quartum respond.* dæmones nō suadere ea quæ ad virtutem spectant, vt nos studiosi efficiamur: oderunt enim vitæ puritatem, & studium virtutis: sed quâdoque, vt nos decipiant multa vtilia proponunt: vt credamus non esse spiritus dæmoniacos, qui talia fantur: postea vero auditoribus persuasus, multa falsa docent, multa mala suadent. Et hac arte legimus dæmonia varios errores disseminasse: & quamplures in flagitiosa opera adigisse.

Percontabitur quispiam, quorsum se esse animas mortuorum mentiuntur? nam præfata possent efficere, etiam si dæmonia esse crederentur? *Respond.* quia homines naturaliter colloquia dæmonum reformidant, & de falsitate suspectos arbitrantur: quia mendaces sunt, & mendacii patres. Secus circa animas hominum se habent; quibus magis fidunt, & libentius conuersantur: maxime si viuis sint sanguine iunctæ, quas ab ærumnis cupiunt releuari: & monita ad hunc finem ordinata grato animo executioni tradunt: quare dæmones hoc agnos-

centes, intrantes viuorum corpora, se esse animas defunctorum mentiuntur.

DISPUTATIO XIX.

Versabitur in explicando, quas operationes dæmones exerceant obsidentes corpora arreptitiorum: & quæ tribuenda sunt dæmonibus, quæ vero arreptitiis ipsis.

DE hacre aliquid tetigimus superius in multis locis agentes de malis, quæ hominibus per dæmones insiguntur. Modo vero alia via libet procedere; distinguentes actiones dæmonum in obsessis, in actiones transeuntes, & actiones immanentes: actiones transeuntes sunt vulneratio, virium debilitatio, corruptio organorum sensibilium, & huiusmodi; & hæ operationes citra dubium dæmonibus adscribuntur: arreptitij verò passiuè duntaxat se habent. At sunt etiam aliæ operationes transeuntes, quas, cui adscribas, dæmonibus, an arreptitijs, fortasse dubitabis; v.g. velox cursus, catenarum fortium disruptio, onerum quibus humanæ vires non sufficiunt portatio, &c. quas cum obsessi proprijs membris, ac instrumentis naturalibus efficiant, videntur hominibus esse attribuendæ; sed quia hæ operationes humanas vires superant, dæmonibus censeo adscribendas: membra vero viuorum passiuè ad eas concurrere. Aliæ verò actiones sunt immanentes, vt intelligere, & velle